

ANIVERSARE

ISTORICUL VOLKER WOLLMANN SEPTUAGENAR

Radu ARDEVAN*

Șapte decenii de viață și aproape o jumătate de secol de activitate reprezintă, totdeauna, un moment major de bilanț. Pentru istoricul dr. Volker Arthur Wollmann, fiu al orașului Sebeș, bilanțul este impresionant și totodată pilduitor.

Profesorul și cercetătorul omagiat astăzi provine dintr-o familie de intelectuali sași, vrednici purtători ai unei tradiții culturale bogate și solide. S-

---

* Institutul de Arheologie și Istoria Artei, Cluj-Napoca; e-mail: rardevan@gmail.com.

a născut la Sibiu (17 aprilie 1942), dar și-a petrecut copilăria și adolescența la Sebeș, orașul de care a rămas profund atașat pentru toată viața. Încă de pe băncile liceului german de aici s-a dovedit profund interesat de istorie. Așa că apoi a studiat această știință la Cluj (1959-1964), absolvind facultatea cu note foarte bune. Dar, mai ales, și-a însușit în acești ani un orizont vast, cunoștințe temeinice de specialitate și nu numai, iar pasiunea și interesul pentru munca de cercetare au ajuns să fie remarcate de mediul academic clujean.

Primul serviciu ocupat de V. Wollmann a fost la un liceu din Reșița. Dar după scurtă vreme a fost transferat la Muzeul orașenesc, unde a lucrat patru ani, având și funcția de director. Din acești ani a început să publice lucrări științifice, și tot atunci s-au precizat principalele lui preocupări de cercetare, în care se va ilustra mereu de-acum înainte: civilizația Daciei romane și istoria tehnicii, îndeosebi a mineritului. Dar a abordat investigarea acestor domenii altfel decât majoritatea istoricilor consacrați – anume invocând în egală măsură atât sursele scrise, cât și izvoarele arheologice, obiectele tridimensionale din orice epocă ajunse până la noi.

Apreciat ca un excelent specialist, în 1967 a fost promovat cercetător științific la Institutul de Istorie și Arheologie din Cluj-Napoca, instituție aparținând Academiei Române. Aici a desfășurat o amplă și rodnică activitate, pe mai multe planuri, până în 1988. Și tot în cadrul acestei instituții și-a susținut cu strălucire teza de doctorat, la prof. dr. doc. Ion I. Russu, în anul 1983. Lucrarea avea ca subiect activitățile miniere din Dacia romană, și a rămas peste ani cercetarea cea mai competentă și completă a problemei. Semnificativ, ea a putut vedea lumina tiparului abia în 1996, în ediție bilingvă (română și germană).

Se cuvine a evidenția câteva trăsături care l-au singularizat pe V. Wollmann printre istoricii din România, și care i-au asigurat un loc aparte în peisajul istoriografic.

La Institut a funcționat în cadrul secției medievale, unde s-a dovedit un remarcabil cunoscător, editor și cercetător al documentelor Evului Mediu târziu și epocii moderne. A participat cu însuflețire și competență la editarea surselor asupra epocii răscoalei lui Horea, surse documentare care i-au oferit o bază solidă pentru cercetarea mineritului vremii în Transilvania și Banat. Putem spune că, printre altele, a demonstrat bună pregătire ca arhivist și paleograf. Dar, concomitent cu acestea, nu a renunțat nicio clipă la preocupările legate de antichitatea daco-romană. În acest sens a investigat, cu rară eficiență, documentele secolelor trecute privitoare la descoperiri antice, la colecții de asemenea artefacte ori la monumentele refolosite. În plus, a participat la săpături arheologice, la explorări de teren numeroase și –

mai ales – la studierea epigrafiei Daciei romane. Contribuția la editarea mai multor volume din seria *Inscripțiile Daciei romane* este remarcabilă. Este poate singurul caz de specialist afirmat și apreciat pentru ambele domenii, în egală măsură. Mai mult, în cadrul studiilor sale, adeseori cele două competențe s-au întâlnit și completat reciproc: investigațiile asupra tehnicii montanistice premoderne l-au ajutat în repetate rânduri la descifrarea unor situații din antichitate, iar efortul de elucidare a mineritului preroman ori daco-roman a condus și la înțelegerea mai nuanțată a realităților similare din secolele XVIII-XIX.

Mai trebuie avută în vedere o latură suplimentară a strădaniilor istoricului. Atât studiul tehnicii miniere a modernității incipiente la noi, cât și cunoașterea preocupărilor mai vechi pentru cercetarea antichității comportă o dimensiune culturală, o parte din sensibilitatea și creația intelectuală a societății acelor vremi. Studiindu-le, cercetătorul aducea la lumină și aspecte noi, unele surprinzătoare, ale culturii germanilor din Transilvania și Banat, precizând aportul uriaș al acestora la constituirea civilizației noastre actuale. Valorificarea acestei moșteniri culturale ilustrează alte două linii directoare ale muncii lui V. Wollmann: angajamentul ferm în prețuirea patrimoniului poporului său, împreună cu deschiderea spre largă cooperare culturală și înțelegere între minoritatea săsească și majoritatea românească din România contemporană.

Cercetarea mineritului premodern cu implicarea tuturor izvoarelor, inclusiv urmele materiale păstrate, l-au condus treptat pe V. Wollmann spre un domeniu spectaculos, dar grav neglijat în cultura română: arheologia industrială. El a devenit, curând, cel mai competent reprezentant al acestui domeniu în cercetarea românească, apreciat și pe plan internațional – și a rămas până în ziua de azi. Dar trebuie evidențiată și prețuită cum se cuvine și viziunea largă pe care a avut-o asupra problemei: alături de cercetare și publicare, s-a preocupat mereu de aspectele muzeografice ale domeniului, pe care le-a ilustrat cu scrisul, dar și cu activități concrete (expoziții muzeale, materiale de informare și popularizare, precizări metodologice etc.). La toate acestea se mai adaugă munca migăloasă de editor și corector, exemplar prestată, ca membru în colegiile de redacție la câteva periodice prestigioase de specialitate ori pentru volumele colective la care contribuise.

Emigrat în Germania în 1988, istoricul nu și-a întrerupt nici activitatea, nici legăturile excelente cu mediul academic românesc. În viața lui s-a deschis un nou capitol, cu alte accente prioritare, dar extrem de bogat în realizări. Studierea Daciei romane și a monumentelor ei a continuat, chiar dacă mai puțin intens ca înainte. În schimb au sporit contribuțiile referitoare la istoria mineritului și a tehnicii – de data aceasta implicând și un amplu

program româno-german, împlinit cu mare succes (cele zece volume *Silber und Salz in Siebenbürgen* și o întreagă serie de expoziții pe această temă). Mai recent, li s-au adăugat tot mai numeroase cercetări de istorie regională și locală transilvană, între care cele referitoare la trecutul orașului Sebeș ocupă – cum era firesc – un loc de frunte. Evident, atenția principală a revenit, multă vreme, patrimoniului cultural săsesc din Transilvania, avuție de seamă pentru toate etniile conlocuitoare în acest spațiu și nu numai. Timp de 12 ani (1988-2001) V. Wollmann a funcționat ca director al Muzeului Ardelean din Gundelsheim (landul Baden-Württemberg), muzeu al comunității sașilor, pe care l-a administrat strălucit și l-a condus spre o serie de împliniri majore (câștigarea statutului de instituție federală; organizarea de mari expoziții, prevăzute cu cataloage de ținută și itinerate în mai multe țări europene; creșterea colecțiilor; editarea unui buletin). Dar cel mai important element al muncii acesteia l-a constituit, incontestabil, promovarea unei largi deschideri culturale și a colaborării germano-române, în continuarea unei tradiții glorioase și benefice. În același sens se încadrează și activitatea sa prestată în „Cercul de istorie transilvană” (*Arbeitskreis für siebenbürgische Landeskunde*) și o bogată publicistică privitoare la domeniu.

O asemenea operă culturală și științifică, de vastă întindere și mare importanță, a primit în cele din urmă și recunoașterea meritată. Din 2004 a devenit consilier științific al Fundației Sașilor Ardeleni din München, iar în anul 2012 statul german i-a răsplătit eforturile acordându-i prestigioasa „Cruce Federală de Merit”. În România este în egală măsură prețuit și iubit. Între anii 2000 și 2006 a fost profesor asociat al Universității din Alba Iulia, iar în anul 2011 a devenit cetățean de onoare al orașelor Sebeș și Brad. Este și membru de onoare al asociației ecologice *Petro Aqua* din Petroșani.

Acum septuagenar, profesorul Volker Wollmann rămâne la fel de activ în cercetarea științifică și în valorificarea trecutului pentru cultura prezentă ori viitoare. Cu nesecată tinerețe spirituală, este mereu același promotor activ și eficient al relațiilor culturale româno-germane, sferă în care aportul sașilor ardeleni joacă în continuare un rol crucial. Prestația domniei sale rămâne memorabilă și pilduitoare, meritând pe deplin recunoștință din partea ambelor națiuni și fiind un reușit exemplu de atitudine cu adevărat europeană. Prietenii, colegii și oamenii de cultură din România sunt unanimi în a-i ura din suflet ani mulți și fericiți în continuare, cu noi bucurii și împliniri.

Bibliografie – publicații științifice

A. Dacia antică

Cărți

1. *Inscripțiile Daciei romane (Inscriptiones Daciae Romanae)*, seria III (Dacia Superior), București, III/1, 1977 (cu I. I. Russu, M. Dušanić, N. Gudea); III/2, 1980 (cu I. I. Russu, I. Piso); III/3, 1984 (cu I. I. Russu, O. Floca); III/4, 1988 (cu I. I. Russu – dar nementionat pe foaia de titlu).
2. *Figured Monuments from Sarmizegetusa*, B.A.R., 55, Oxford, 1979 (cu D. Alicu, C. Pop).
3. *Enciclopedia civilizației romane*, București, 1981, colab. (vocile referitoare la minerit, metalurgie și cariere de piatră în antichitate).
4. *Johann Michael Ackner, Leben und Werk*, Cluj-Napoca, 1982.
5. *Briefe zur Geschichte der siebenbürgischen Altertumskunde*, București, 1983.
6. *Mineritul metalifer, extragerea sării și carierele de piatră în Dacia romană/ Der Erzbergbau, die Salzgewinnung und die Steinbrüche im römischen Dakien*, Cluj-Napoca/Klausenburg, 1996.

Studii și articole

1. *Donă inscripții romane din Munții Apuseni*, în *Apulum*, V, 1965, p. 591-599.
2. *Valoarea cercetărilor metalografice pentru studierea unor descoperiri arheologice*, în *Apulum*, VI, 1967, p. 629-642.
3. *Monumente sculpturale din Germisara*, în *Sargetia*, V, 1968, p. 109-119.
4. *Lei funerari romani din Bucerdea*, în *ActaMN*, VI, 1969, p. 533-536.
5. *O descoperire scitică în județul Cluj*, în *SCIV*, 21, 1970, 2, p. 245-251.
6. *Materiale epigrafice și sculpturale romane în Muzeul Sebeș*, în *ActaMN*, VII, 1970, p. 163-183.
7. *Valoarea cercetărilor metalografice pentru studierea unor descoperiri arheologice*, în *Apulum*, IX, 1971, p. 188-217.
8. *Inscripții și sculpturi romane din sud-estul Banatului*, în *ActaMN*, VIII, 1971, p. 539-553.
9. *Ein Bataver im römischen Heer in Dakien*, în *Germania*, 50, 1972, p. 247-251.
10. *Cercetări privind carierele de piatră din Dacia romană*, în *Sargetia*, X, 1973, p. 105-130.
11. *Monumente funerare romane reprezentând lei descoperite în județul Hunedoara*, în *Sargetia*, X, 1973, p. 137-148 + 6 pl. (cu D. Isac, I. P. Albu).
12. *Despre castrul și garnizoana romană de la Tibău*, în *In memoriam Constantini Daicovicu*, Cluj, 1974, p. 429-439 (cu Gh. Bot).

13. *Cohors I Canninefatium in Dakien*, în *Germania*, 52, 1974, p. 150-153.
14. *Aspecte tehnice ale exploatării aurului în perioada romană la Alburnus Maior*, în *Apulum*, XII, 1974, p. 240-279 (cu A. Sîntimbrea).
15. *Monumente epigrafice și sculpturale romane din Ulpia Traiana*, în *Apulum*, XIII, 1975, p. 199-225.
16. *Epigrafia și problema romanizării în provincia Dacia*, în *AILA*, XVIII, 1975, p. 281-289.
17. *Germanische Volks- und Kulturelemente im römischen Dakien*, în *Germania*, 53, 1975, p. 166-174.
18. *Tăblițele cerate din Roșia Montană și datarea „galeriilor romane”*, în *AILA*, XIX, 1976, p. 237-257.
19. *Monumente sculpturale romane de pe cuprinsul județului Alba*, în *Apulum*, XIV, 1976, p. 199-219.
20. *Monumente epigrafice „emigrate” din Ulpia Traiana*, în *Sargetia*, XI-XII, 1974-1975, p. 307-314.
21. *Două inscripții romane din zona Caransebeș*, în *ActaMN*, XIII, 1976, p. 163-168 (cu L. Groza).
22. *Römischer Goldbergbau in Roșia Montană*, în *Der Anschnitt*, 28, 1976, p. 182-192.
23. *Activitatea arheologică și epigrafică a lui Ignatz Reinbold pe cuprinsul județului Alba*, în *Apulum*, XV, 1977, p. 671-680.
24. *Preocupări și cercetări de epigrafie asupra Banatului roman*, în *StComCaransebeș*, 2, 1977, p. 363-376.
25. *Monumente epigrafice și sculpturale romane de la Potaissa văzute de F. J. Neugebauer, Fodor A. și M. J. Ackner*, în *Potaissa*, 1, 1978, p. 39-54.
26. *Monumente epigrafice și sculpturale din regiunea minieră Alburnus Maior – Ampelum*, în *Sargetia*, XIV, 1979, p. 191-202.
27. *Materiale epigrafice descoperite la Tibiscum*, în *StComCaransebeș*, 3, 1979, p. 253-263 (cu M. Petrovszky).
28. *Monumente epigrafice și sculpturale din regiunea minieră Alburnus Maior – Ampelum (II)*, în *Potaissa*, 3, 1982, p. 89-106.
29. *Un lucus la Alburnus Maior*, în *AILA*, XXVII, 1985-1986, p. 253-296 + 8 pl.
30. *Nouvelles données concernant la structure socio-ethnique de la zone minière de la Dacia Superior*, în *Mineria y metalurgia en las antiguas civilizaciones mediterraneas y europeas*, Madrid, II, 1989, p. 107-119.
31. *Die Erforschung der Römer- und Völkerwanderungszeit in Siebenbürgen bis zu Beginn des 20. Jahrhunderts*, în W. Schuller (Hrsg.), *Siebenbürgen zur Zeit der Römer und Völkerwanderung*, Köln-Weimar-Wien, 1994, p. 225-270.

32. *Prähistorische und römische Ansiedlungen in Schäßburg und Umgebung*, în *Schäßburg. Bild einer Stadt*, Rautenberg, 1994, p. 56-65.
33. *Über den spiralverzierten Herd von der prähistorischen Ansiedlung auf dem Wietenberg bei Schäßburg*, în *Transsilvanica (Archäologische Untersuchungen zur älteren Geschichte des Südöstlichen Mitteleuropa. Gedenkschrift Kurt Horedt)*, Rahden, 1999, p. 39-51.
34. *Contribution à la connaissance de la topographie archéologique d'Alburnus Maior (Roşia Montană) et à l'histoire des techniques d'exploitation romaines en Dacie*, în *L'or dans l'Antiquité* (publicat și în *Aquitania. Supplément 9*), Bordeaux, 1999, p. 117-130.
35. *O inscripție romană inedită de la Roşia Montană*, în *Studia archaeologica et historica Nicolao Gudea dicata*, Zalău, 2001, p. 447-454.
36. *Stadiul actual al cercetărilor privitoare la manuscrisul dispărut „Dacia antiqua” al lui Martin Opitz*, în *Studii de istorie antică. Omagiu profesorului Ioan Glodariu*, Cluj-Napoca – Deva, 2001, p. 453-473.
37. *Noi cercetări privind mineritul antic în Transilvania (Partea 1)*, în *Apulum XLII*, 2005, p. 88-116 (cu H. Ciugudean).
38. *Disiecta membra. Inschriftenfragmente aus Dakien*, în *Fontes historiae. Studia in honorem Demetrii Protase*, Bistrița – Cluj-Napoca, 2006, p. 667-678 (cu R. Ardevan).
39. *Eine griechische Inschrift aus Ilişua (Dakien)*, în *Studia historiae et religionis Daco-Romanae in honorem Silvii Sanie*, Bucureşti, 2006, p. 259-268 (cu R. Ardevan).
40. *Antichități risipite, în Sașii transilvăneni între statornicie și dezrădăcinare – Die Siebenbürger Sachsen zwischen Heimattreue und Entwurzelung*, 2, Bistrița/Bistritz, 2006, p. 7-64 (cu C. Gaiu).
41. *Câteva inscripții descoperite la Ilişua*, în *RB*, XXI/1, 2007, p. 241-254 (cu R. Ardevan).
42. *Einige Anmerkungen zu Téglaş István's archäologischen Aufzeichnungen*, în *Apulum*, XLIV, 2007, p. 287-297.
43. *Monumente funerare romane descoperite la Şeica Mică (jud. Sibiu). Paralipomena*, în *Nemus*, 2, 2007, p. 7-33.
44. *„Diaspora” monumentelor arheologico-epigrafice din centre urbane și militare ale Daciei Superior*, în *Nemus*, 7-8, 2009, p. 100-158.
45. *Eine römische Wachstafel (tabula cerata) in der archäologischen Sammlung der „Batthyaneum“-Bibliothek*, în *Nemus*, 9-10, 2010, p. 22-31 (publicat și în *Batthyaneum. Omagiu fondatorului Ignatius Sallestius de Batthyan (1741-1798)*, Bucureşti, 2011, p. 231-234).

B. Minerit și metalurgie, istoria tehnicii

Cărți

1. *Aurarii din Munții Apuseni*, București, 1982 (cu B. Roman, A. Sîntimbrea).
2. *Izvoarele răscoalei lui Horea, A – Diplomataria*, București, III/1, 1984 și III/2, 1986 (cu Al. Neamțu, I. Dordea, L. Täuber); *B – Narrationes*, București, I, 1983 (cu N. Edroiu, I. Bozac, L. Gyémánt, Al. Neamțu, C. Feneșan); II, 1983 (cu N. Edroiu, I. Bozac, L. Gyémánt, Al. Neamțu, C. Feneșan, L. Täuber); III, 1984 (cu N. Edroiu, L. Gyémánt, E. Selecká-Márza).
3. *Muzeul mineritului din Roșia Montană*, București, 1989 (cu A. Sîntimbrea).
4. *Silber und Salz in Siebenbürgen*, I (*Katalog zur Ausstellung im Deutschen Bergbau-Museum vom 27. August bis 31. Dezember 2000*), Bochum, 1999 (cu R. Slotta, I. Dordea); II-III (*Quellenedition mit Urkunden aus dem Montan-Thesaurariats Archiv*), Bochum, 1999 (cu R. Slotta, I. Dordea et alii); IV (*Einleitende Sätze. Reiseberichte sowie geologische und mineralogische Literatur*), Bochum, 2002 (cu R. Slotta, I. Dordea); V (*Quellen aus dem Montan-Thesaurariats-Archiv von Cluj-Napoca / Klausenburg*), Bochum, 2002 (cu R. Slotta, I. Dordea); VI (*Katalog zur Ausstellung Das Gold der Karpaten*), cu R. Slotta, I. Dordea - editori; *Bildband / Album Einblicke in eine unbekannte Welt*, cu S. Schneider), Bochum, 2001; VII (*Rodenau's Silber – Bistritz Glanz. Zur Geschichte und Entwicklung eines Bergorts in den Karpaten*), Bochum, 2004 (cu R. Slotta, I. Dordea); VIII (*Katalog zur Ausstellung: Săcărâmb (Nagyág) – die Schatzkammer Rumäniens*), Bochum, 2007, I-II (cu R. Slotta, I. Dordea); IX (*Samuel Köleséri de Keres-eer: Auraria Romano-Dacica*), Bochum 2009 (cu R. Slotta, I. Dordea); X (*Katalog zur Ausstellung: Gold aus dem „Goldenen Viereck“*), Bochum, 2010 (cu R. Slotta, I. Dordea).
5. *Arheologia industrială: din istoria patrimoniului tehnic pe teritoriul României*, Alba Iulia, 2003.
6. *Patrimoniu preindustrial și industrial în România*, Sibiu, I, 2010; II, 2011.

Studii și articole

1. *Dezvoltarea tehnicii miniere din Munții Cărașeni în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea*, în *Banatica*, 1, 1971, p. 197-217.
2. *Hărți privind exploatarea miniere de la Dognecea în a doua jumătate a sec. al XVIII-lea*, în *Banatica*, 2, 1973, p. 187-198.
3. *Despre o nouă metodă de exploatare a sării din secolul al XVIII-lea în Maramureș*, în *Sub semnul lui Clio. Omagiu acad. prof. Ștefan Pascu*, Cluj-Napoca, 1974, p. 429-439.
4. *Hărți privind exploatarea miniere de la Dognecea din prima jumătate a secolului al XVIII-lea*, în *Banatica*, 3, 1975, p. 175-191.

5. *Museen und Sammlungen zur Geschichte des Berg- und Hüttenwesens in Rumänien (Teil I)*, în *Der Anschnitt*, 27, 1975, p. 31-34.
6. *Muzeul în aer liber al monumentelor tehnice din Hagen – Westfalia*, în *RMM*, 2, 1975, p. 89-90.
7. *Exploatarea sării în Transilvania și Maramureș în veacul al XVIII-lea*, în *AIIA*, XX, 1977, p. 163-203 (cu I. Dordea).
8. *Informații privind mineritul și metalurgia de la Sasca în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea*, în *Banatica*, 4, 1977, p. 245-257 (cu C. Feneșan).
9. *Die Entdeckung einer Grubenkunst in einem Banater Bergwerk*, în *Der Anschnitt*, 29, 1977, p. 158-163.
10. *Transportul și comercializarea sării din Transilvania și Maramureș în veacul al XVIII-lea*, în *AIIA*, XXI, 1978, p. 135-171 (cu I. Dordea).
11. *Mineritul din Banat la mijlocul veacului al XVIII-lea oglindit într-un album cartografic*, în *Banatica*, 5, 1979, p. 297-315 + 28 pl.
12. *Complexul muzeistic al exploatării miniere Roșia Montană*, în *RM*, 7, 1980, p. 62-68.
13. *Din tradițiile mineritului țărănesc și a prelucrării metalelor în Transilvania*, în *RM*, 4, 1981, p. 70-73.
14. *Museen und Sammlungen zur Geschichte des Berg- und Hüttenwesens in Rumänien (Teil 2)*, în *Der Anschnitt*, 33, 1981, p. 104-109.
15. *Aus der Tradition des vorindustriellen Bergbaus und Hüttenwesens in Siebenbürgen*, în *Der Anschnitt*, 34, 1982, p.166-168.
16. *The Emergence and Development of Studies Concerning Industrial Heritage on the Territory of Transylvania*, în *Rapports Nationaux. 4th International Conference on the Conservation of the Industrial Heritage*, Paris – Lyon, I, 1981, p. 121-137 (o versiune prescurtată în *L'étude et la mise en valeur du patrimoine industriel*, Paris, 1985, p. 126-143).
17. *Un cuptor de redus minereu de fier de la Gbelari (jud. Hunedoara)*, în *Materiale*, 14, 1983, p. 541-544 (cu M. D. Lazăr).
18. *Nepomuki Szent János a bányászok védőszentje*, în *Vigilia*, 48, 1983, p. 91-94.
19. *Noi valori intrate în patrimoniul Complexului muzeistic al Exploatării Miniere Roșia Montană*, în *RM*, 7, 1985, p. 64-75.
20. *Un monument de tehnică preindustrială. Forja de la Vlăbița (jud. Harghita)*, în *RM*, 2, 1986, p. 3-16.
21. *Zlatna: Archaeological and Architectural Evidence from the Industrial Topography of Mining Community*, în *International Conference on the Conservation of the Industrial Heritage*, II, Washington, 1986, p. 151-160.
22. *Din patrimoniul industrial al salinelor României*, în *RM*, 2, 1987, p. 3-28.
23. *Museen und Sammlungen zur Geschichte des Berg- und Hüttenwesens in Rumänien (III)*, în *Der Anschnitt*, 39, 1987, p. 163-172.

24. *Bunuri de patrimoniu industrial provenit din mineritul metalifer și carbonifer (sec. XVIII-XIX)*, în *RM*, 4, 1987, p. 38-59.
25. *Storia e tecniche di estrazione del petrolio romeno*, în *Delfo*, 6, 1988, p. 37-40 (publicat și în *Archeologia Industriale*, Roma, 1991, p. 321-324).
26. *The Iron Works in Transylvania in the 18th-19th Centuries and Its Technical Monuments*, în *Transactions of the International Conference on Conservation of the Industrial Heritage, II (Conference Papers and Results)*, Wien, 1990, p. 242-267.
27. *Pioniere der siebenbürgischen Bergbautechnik im 18. Jh. – ein Beitrag zur Technikgeschichte im vorindustriellen Zeitalter*, în *SOA*, 32-33, 1991, p. 129-158.
28. *Essais de modernisation des techniques minières dans l'Erzgebirge transylvain pendant la deuxième moitié du XVIIIe siècle*, în *Actes du 113e Congrès national des Sociétés savantes, Strasbourg 1988*, Paris, 1992, p. 481-518.
29. *Vida Géza – der Künstler der rumänischen Bergleute*, în *Der Anschnitt*, 41, 1989, p. 39-42.
30. *Der Bergpokal aus Kronstadt (Siebenbürgen) aus dem Jahr 1567*, în *Der Anschnitt*, 44, 1992, f. p. (Meisterwerke bergbaulicher Kunst und Kultur, nr. 59).
31. *Bergbau in Siebenbürgen und im Banat von der Römerzeit bis ins 18. Jahrhundert*, în *Bergbaureviere im 16. Jahrhundert - Vorträge des historischen Kolloquiums „Georg Agricola“*, Freiberg/Sa., 1994, p. 127-136 (cu W. Arnold).
32. *Steinsalzbergbau in Siebenbürgen und im südlichen Karpatenraum*, în *Der Anschnitt*, 47, 1995, p. 135-147.
33. *Der Bernsteinbergbau von Colți*, în *Ausstellungskatalog „Bernstein-Tränen der Götter“*, Bochum, 1996, p. 369-376.
34. *Salzhauer-Darstellungen in alter siebenbürgischen Graphik*, în *Der Anschnitt*, 49, 1997, p. 41-43.
35. *Stadiul actual al prezervării patrimoniului industrial din Transilvania și Banat*, în *Colocviul Internațional: patrimoniul cultural național. Strategia conservării - o strategie a integrării în circuitul valorilor europene*, București, 2000, p. 93-102.
36. *Exploatarea mercurului în Transilvania din epoca romană până la mijlocul secolului XX*, în *AUA*, 7, 2003, p. 151-174.
37. *O „Relatare” din 1791 privind exploatarea sării în Maramureș*, în *Marmatia*, 8/1, 2005, p. 375-413.
38. *Der Quecksilberbergbau in Siebenbürgen bis zur Mitte des 20. Jahrhunderts*, în *Der Anschnitt*, 57, 2005, p. 58-80.
39. *Die Münzstätte von Nagybánya (Baia Mare). Ein Beitrag zur Montangeschichte und Industriearchäologie der Marmarosch (Maramureș)*, în *Montan- und Industriegeschichte. Dokumentation und Forschung. Industriearchäologie und Museum (Festschrift für Rainer Slotta zum 60. Geburtstag)*, Paderborn-München-Wien-Zürich, 2006, p. 439-485.

40. „*De re metallica Libri XII*” in rumänischer Sprache erschienen, în *Der Anschnitt*, 59, 2007, p. 89-91.
41. *Das Epitaph des Hofkammerrates Ignatius (Ignatz) Haan in Karlsburg (Alba Iulia)*, în *Apulum*, 45, 2008, p. 197-224.
42. *Der Zinnoberabbau und die Quecksilberproduktion in Siebenbürgen bis zur Mitte des 20. Jahrhunderts*, în *Sașii și concetățâtenii lor ardeleni - Die Sachsen und ihre Nachbarn Siebenbürgens. Studia in honorem Dr. Thomas Nägler*, Alba Iulia, 2009, p. 351-379.
43. *Die erste Dampfmaschine in Siebenbürgen (Zlatna) und ihre typologischen Vorläufer*, în *Apulum*, XLVI, 2009, p. 163-210.
44. *Restaurarea unor hărți miniere la Muzeul Național al Unirii Alba Iulia*, în *Apulum*, XLVI, 2009, p. 687-702 (cu A. Știrban).
45. *Siebenbürgische Goldwäscher im Buch der Weltrekorde „Guinness Book of Records“*, în *Der Anschnitt*, 6, 2011, p. 235-241.
46. *Inginerul minier A. Sieber (1882-1935) - Personalitate și rol în spațiul socio-economic și cultural al Țării Zarandului*, în *Istoricul Dan Demșea la a 70-a aniversare*, Arad, 2011, p. 270-287 (cu M. Baron).

C. Istorie regională și locală

Cărți

1. *Johann Jakob Ehrler. Banatul de la origini până acum (1774)*, Timișoara, 2000 (ed. C. Feneșan, V. Wollmann).
2. *Mühlbach und der Unterwald. Schriftennachlass Theobald Streitfeld*, Sibiu, 2011 (ed. V. Wollmann, Chr. Rother).

Studii și articole

1. *Die Sektion Mühlbach des Siebenbürgischen Karpatenvereins*, în *Der siebenbürgische Karpatenverein (1880-1945). Gedenkband*, Rautenberg, 1990, p. 249-259.
2. *Die Sektion Broos des Siebenbürgischen Karpatenvereins*, în *Der siebenbürgische Karpatenverein (1880-1945). Gedenkband*, Rautenberg, 1990, p. 259-270.
3. *Die Karlsburger Sternwarte (Specula) aus dem Jahre 1797*, în *ZfSL*, 21 (92), 1998, p. 64-74.
4. *Adnotațiunile cronicarului Laurentius Weidenfelder pe marginea manuscrisului lui Georgius Soterius despre istoria orașului Sebeș, intitulat „Particola Historica in urbem Sabesium“*, în *Terra Sebus*, 1, 2009, p. 217-231.
5. *Zur technischen Ausstattung der Karlsburger Sternwarte (Specula) aus dem Jahre 1798*, în *PA*, IX, 2009, p. 287-301 (publicat și în *Batthyaneum. Omagiu fondatorului Ignatius Sallestius de Batthyán (1741-1798)*, București, 2011, p. 213-223).

Radu Ardevan

6. *Plutași din Pădurea Neagră (Schiltach) în Transilvania - Schwarzwälder Flößer aus Schiltach in Siebenbürgen*, în *Cibinium*, 2009-2010, p. 115-130.

7. *Portretele în relief din ceară ale fraților Wilhelm și Carl Berg din Sebeș*, în *Terra Sebus*, 3, 2011, p. 379-419.

Dem Jubilar Volker Wollmann zum 70. Geburtstag

(Zusammenfassung)

In den vorliegenden Seiten werden die Tätigkeit und das Werk des Professors Volker Arthur Wollmann, ein glänzender Forscher und Kulturträger, dargestellt. Er hat wichtige Beiträge zur römisch-dakischen Zivilisation, ganz besonders zu ihrem Bergbau geleistet. Gleichzeitig aber hat er auch als Fachmann der Geschichte des 18.-19. Jh. viel gearbeitet. Er war an der Veröffentlichung von Urkunden des Zeitalters beteiligt, hat die derzeitige Kultur und die Beschäftigungen für das klassische Altertum untersucht, hauptsächlich aber umfassende Forschungen über das Bergbauwesen Siebenbürgens in die Wege geleitet. Er bleibt der tüchtigste Fachmann im Bereich der industriellen Archäologie Rumäniens.

Nachdem er 1988 nach Deutschland ausgewandert ist, hat Prof. V. Wollmann seine Forschungen mit Erfolg ständig fortgesetzt und zum Ausbau der deutsch-rumänischen kulturellen Beziehungen grundsätzlich beigetragen. Zwischen 1988 und 2001 hat er das - Siebenbürgische Landesmuseum in Gundelsheim geleitet, und sich in der Förderung und Verwertung des sächsischen Kulturerbes vielseitig engagiert. Ebenso sind seine Beiträge zur siebenbürgischen Lokalgeschichte zu beachten. Seine Tätigkeit wurde sowohl in Deutschland als auch in Rumänien hoch geschätzt.

Zu seinem 70. Geburtstag verehren ihn die Freunde, Kollegen und Kulturträger Rumäniens und wünschen ihm das Beste für die Zukunft.

Man hat auch eine Liste mit den wissenschaftlichen Veröffentlichungen von Prof. Dr. Volker Wollmann hinzugefügt.

Verzeichnis der Abbildungen

- Fig. 1.** Ehrenbürger der Stadt Sebeș, 2011 (Quelle: www.siebenbuenger.de).
- Fig. 2.** Dekoriert mit dem deutschen „Bundesverdienstkreuz“, Stuttgart 2012 (mit Reinhold Gall, Innenminister des Landes Baden-Württemberg).
- Fig. 3.** Mit Hans-Christian Habermann, Vorsitzender der Siebenbürgisch-Sächsische Stiftung, München 2010.

Lista ilustrației

- Fig. 1.** Cetățean de onoare al municipiului Sebeș, 2011 (sursa www.siebenbuenger.de).
- Fig. 2.** Decorat cu „Crucea Federală de Merit” a Germaniei, Stuttgart 2012 (cu Reinhold Gall, ministrul de Interne al landului Baden-Württemberg).
- Fig. 3.** Cu Hans-Christian Habermann, președintele Consiliului Fundației Sașilor Ardeleni, München 2010.

Istoricul Volker Wollmann septuagenar

Fig. 1. Decorat cu „Crucea Federală de Merit” a Germaniei, Stuttgart 2012
(cu Reinhold Gall, ministrul de Interne al landului Baden-Württemberg)
(sursa www.siebenbuerger.de)

Fig. 2. Cu Hans-Christian Habermann, președintele Consiliului Fundației
Sașilor Ardeleni, München 2010 (sursa www.siebenbuerger.de)